

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf weerstandsvermogen geeft inzicht in:

1. de mate waarin de gemeente belangrijke financiële risico's loopt;
2. de financiële buffer (weerstandscapaciteit) die zij daarvoor achter de hand heeft;

Voor een beoordeling van het weerstandsvermogen worden in deze paragraaf de bedoelde risico's geconfronteerd met de aanwezige weerstandscapaciteit.

1. Weerstandscapaciteit

Met weerstandscapaciteit worden al die elementen bedoeld waarmee tegenvallers eventueel kunnen worden opgevangen, zonder dat het beleid moet worden aangepast. Door de financiële risico's te beheersen en het weerstandsvermogen hierop af te stemmen, dient te worden voorkomen dat elke nieuwe financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen. De weerstandscapaciteit kan worden onderverdeeld in structurele weerstandscapaciteit en incidentele weerstandscapaciteit. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit structurele middelen in de begroting waarmee optredende risico's kunnen worden opgevangen. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit vrij besteedbare middelen die eenmalig kunnen worden aangewend.

Bepaling van de weerstandscapaciteit

Incidentele weerstandscapaciteit (bedragen in duizenden)

Het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van de taken op het huidige niveau.

Onvoorzien, rekeningresultaat	Het begrote resultaat wordt niet meegenomen.	0
Vrij aanwendbare algemene reserve	De reserves, die kunnen worden ingezet bij calamiteiten, zijn de vrij besteedbare ruimte in de algemene reserve, de risicobuffer in de algemene reserve en de reserves waar indien nodig een andere bestemming aan kan worden gegeven.	11.430

Vervolg bepaling van de weerstandscapaciteit

	<p>De algemene reserve is de reserve waaraan de raad geen specifieke bestemmingen heeft gegeven en die dus een financiële bufferfunctie heeft. De algemene reserve bedraagt per 31 december 2018 ca. € 11,5 miljoen. Van de algemene reserve is op dat moment nog circa € 0,1 miljoen bestemd voor diverse geplande uitgaven.</p>	
Bestemmingsreserves	<p>Deze reserves zijn beklemd. Op het moment dat hier ruimte in zit wordt het saldo overgeheveld naar de vrij aanwendbare algemene reserve.</p>	0
Stille reserves effecten	<p>Een aanmerkelijke stille reserve is de deelname in het aandelen kapitaal van Alliander, Vitens, Bank Nederlandse gemeenten (BNG) en afval inzamel- en verwijderingsorganisatie ROVA. Een nauwkeurige raming is door de onverhandelbaarheid van de aandelen niet mogelijk. Voor alle aandelen geldt dat de verhandelbaarheid relatief zeer beperkt is. De stille reserve in deze financiële vaste activa wordt daarom niet meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit.</p>	0
Stille reserves activa	<p>Deze stille reserve bestaat uit de bezittingen waarvan de waarde bij verkoop hoger is dan de boekwaarde. De totale stille reserve is circa € 3,2 miljoen. Het is gezien de huidige economie en ervaringen uit het verleden reëel om ongeveer een derde hiervoor in te zetten.</p>	1.083
	Totaal incidentele weerstandcapaciteit	12.513

Structurele weerstandscapaciteit (bedragen in duizenden)

Permanente middelen om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken.

Onbenutte belastingcapaciteit	<p>OZB</p> <p>Als onbenutte belastingcapaciteit voor de OZB wordt gehanteerd het niveau dat volgens artikel 12 van de Financiële verhoudingswet als redelijk kan worden beschouwd. Het verschil tussen deze norm en het gemiddeld gehanteerde tarief vormt de onbenutte belastingcapaciteit.</p> <p>Riolering/afval</p> <p>De kosten van de riolering en de afvalstoffen worden voor 100% gedekt uit de opbrengsten. Dus geen onbenutte belastingcapaciteit.</p> <p>Leges en retributies mogen maximaal voor 100% kostendekkend zijn. De gemeente heeft dus altijd de mogelijkheid om de leges en de retributies te verhogen tot een kostendekkend tarief.</p>	1.737
--------------------------------------	--	-------

Vervolg structurele weerstandscapaciteit (bedragen in duizenden)
Permanente middelen om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken.

Rentebaten algemene reserve vrij besteedbaar	De rente over de algemene reserve kan in principe aangewend worden ter dekking van de exploitatie. Er wordt geen rente meer toegevoegd aan de reserves. Daarom inzet hiervan niet mogelijk.	0
Onvoorzien (structureel)	In de meerjarenbegroting structureel opgenomen raming voor onvoorzien.	100
Totaal structurele weerstandscapaciteit		1.837

2. Risico's

Het hebben van risico's is inherent aan het uitoefenen van een organisatie zoals een gemeente. Het uitoefenen van activiteiten en het hebben van verantwoordelijkheid leidt tot risico's. Het is echter van belang deze risico's te kennen en hier adequate maatregelen voor te treffen (verzekeren) dan wel risico's te wegen bij het aangaan ervan of hier tijdig op inspelen.

De risico's zijn in beeld gebracht en per risico is een financieringsvorm bepaald. Aansluitend is een overzicht verkregen van de risico's die binnen de gemeente Aalten voor het weerstandsvermogen meegenomen dienen te worden. De volgende risico categorieën worden hierbij aangehouden.

- Organisatorisch	- Middelen/materieel	- Economisch/markt
- Politiek/bestuurlijk	- Personeel	- Natuur
- Proces/uitvoering	- Juridisch	- Politiek/maatschappelijk

Op basis van het risicoprofiel van onze gemeente is destijds met behulp van de zogenaamde Monte Carlo Simulatie de benodigde weerstandscapaciteit berekend. De hoogte van de risico's kwamen uit op € 5,1 miljoen.

De simulatie wordt steeds geactualiseerd, overigens nu met onze eigen methodiek. De 25 belangrijkste risico's worden dan opnieuw beschreven en gekwantificeerd. Er worden vervolgens nieuwe risicoscores berekend (kans maal impact). Deze risicoscores zijn op basis van percentages naast de bestaande scores gehouden. Aan de hand hiervan zijn de grootste/belangrijkste risico's bepaald en intern besproken in de organisatie. De tien grootste worden afzonderlijk genoemd.

De uitkomsten van de totale verwachte schadeomvang zijn gegeven bij verschillende zekerheidsniveaus. Uit de markt komt naar voren dat overheid gerelateerde of overheidsinstanties vaak kiezen voor een zekerheidspercentage van 99%. Bij een zekerheidsniveau van 99% is de aan te houden reserve voor de gemeente Aalten volgens de nieuwe berekening € 4,3 miljoen. Dit houdt in dat als de gemeente Aalten dit bedrag als reserve op haar balans aanhoudt, zij in 99 van de 100 jaar voldoende reserves heeft om de schades op te vangen, maar in één jaar is er niet genoeg.

In de begroting van 2018 zijn de meest actuele risico's opgenomen, dit is mede tot stand gekomen vanuit de organisatie.

De belangrijkste risico's voor Aalten		
Risico	Mogelijk gevolg	%
Uitvoering van raadsbesluit medio 2015 inzake regionale (en lokale) woonagenda en kernfoto's.	Demografische ontwikkelingen zorgt voor een andere vastgoedvraag, hierdoor waardedaling.	7,9%
Virusaanvallen op ICT-gebied.	Dataverlies. Uitval /verlies van productie (algemeen).	6,6%
Sluiting AZC - Toezeggingen / contracten vroegtijdig beëindigen.	Financieel.	5,3%
Aanstellingstermijnen van raadsleden.	Onverwachte bestuursopdrachten waarvoor geen of onvoldoende gelden beschikbaar zijn.	5,3%
Fouten in de vergunningverlening (procedureel of inhoudelijk).	Door uitspraak rechtbank /Raad van State kan een vergunning vernietigd worden, maar een succesvolle claim is erg onwaarschijnlijk.	5,3%
VPB – vrijstelling vervalt	Financieel.	5,3%
Onduidelijke vergunningverlening en onjuiste handhaving.	Ongelukken.	4,4%
WMO: ontwikkelingen financieringssysteem	Meer hulpaanvragen dan gepland, doorlopende duren contracten en/of hulpaanvragen. Overschrijding budget door beleid aanpassing	4,0%
Jeugdzorg: ontwikkelingen financieringssysteem	Meer hulpaanvragen dan gepland, doorlopende duren contracten en/of hulpaanvragen. Overschrijding budget door beleid aanpassing	4,0%
Onjuist gebruik social media. Verkeerde uitspraken medewerkers, raads- en collegeleden op social media.	Slecht imago.	4,0%
Totaal van de tien grootste risico's (51% het totale risicoprofiel)		2.300
Totaal overige risico's (49% van het totale risicoprofiel)		2.000
Totaal alle risico's		4.300

Het terug brengen van de reserves naar dit niveau is niet wenselijk aangezien er niet voorzienbare ontwikkelingen kunnen zijn die kunnen leiden tot additionele risico's in de toekomst. Hiervoor zouden dan te zijner tijd de reserves verhoogd moeten worden hetgeen lastig te realiseren is. Een aanvullende buffer op bovenstaand berekende weerstandscapaciteit is daarom gewenst om de bestendige gedragslijn en onvoorziene uitgaven te kunnen borgen. Deze noodzakelijke buffer is op basis van ervaring opgenomen voor een percentage van 10% van het begrotingstotaal. Dit komt neer op een buffer van € 6,2 miljoen.

3. Weerstandsvermogen

Het vermogen van een gemeente om tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van deze gemeente in gevaar komt. Het weerstandsvermogen kan worden uitgedrukt als de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de te lopen risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen voor zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van onze gemeente voor het begrotingsjaar, maar ook voor de meerjarenraming.

Ratio weerstandsvermogen 2018 = $\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$	
Weerstandscapaciteit, incidenteel	12.513
Weerstandscapaciteit, structureel	1.837
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	14.350
Gekwantificeerde risico's	4.300
Buffer Aalten norm	6.200
Totale benodigde weerstandscapaciteit	10.500
Saldo/overschot	3.850
Ratio onder andere gehanteerd door provincie	1,37
>2 = Uitstekend	
1,4 – 2,0 = Ruim voldoende	
1,0 – 1,4 = Voldoende	Voldoende
0,8 – 1,0 = Matig	
0,6 – 0,8 = Onvoldoende	
< 0,6 = Ruim onvoldoende	

De uitkomst van de ratio is 1,37 en valt daarmee in de klasse voldoende. Vorig begrotingsjaar was dit nog 1,56 en daarmee nog ruim voldoende. We zijn dus iets terug gelopen. De conclusie is dat we beschikken over voldoende weerstandsvermogen. We hebben dus voldoende capaciteit om de risico's financieel af te dekken. Er dient bij opgemerkt te worden dat deze ratio altijd een momentopname betreft.

Kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 is het verplicht voor de gemeenten om financiële kengetallen op te nemen. Deze kengetallen zijn instrumenten om onderlinge verhoudingen tussen bepaalde (financiële) onderdelen van een begroting of een balans uit te drukken en helpen, in hun onderlinge samenhang, bij het verkrijgen van inzicht in de financiële positie van een gemeente. Daarmee geven deze kengetallen ook informatie over de weerbaarheid en wendbaarheid van de gemeentelijke begroting. In de onderstaande tabel staan de uitkomsten.

Verplicht voorgeschreven kengetallen	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
1a. Netto schuldquote (NS)	38%	56%	49%	47%	43%	40%
1b. NS gecorrigeerd voor alle leningen	10%	17%	26%	24%	21%	19%
2. Solvabiliteitsratio	37%	32%	29,78%	31%	32%	33%
3. Grondexploitatie	5%	5%	4%	3%	2%	2%
4. Structurele exploitatieruimte	-2%	0%	0%	0%	0%	0%
5. Belastingcapaciteit	75%	75%	74%	74%	74%	74%

De kolommen waarin de uitkomsten van de kengetallen staan bij de netto schuldquote, solvabiliteitsratio en structurele exploitatieruimte zijn opgevuld met kleur. Die kleuren zijn gebaseerd op de norm van de provincie (groen is voldoende, oranje matig en rood onvoldoende). Voor de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen, de grondexploitatie en de belastingcapaciteit zijn vanuit de provincie geen norm aangegeven.

Norm Gelderland		
1a. Netto schuldquote	2. Solvabiliteitsratio	4. Structurele exploitatie ruimte
tot 100%	50% of hoger	hoger dan 0,6%
tussen 100% tot 130%	tussen 30% en 50%	tussen 0% en 0,6%
hoger dan 130%	kleiner dan 30%	kleiner dan 0%

Toelichting:

1a. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de totale baten. De netto schuldquote geeft aan of een gemeente investeringsruimte heeft of juist op zijn tellen moet passen. Daarnaast zegt het kengetal ook wat over de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld is, hoe meer kapitaallasten er zijn (rente en aflossing) waardoor een begroting minder flexibel wordt. De netto schuldquote geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie. In de berekening wordt niet meegenomen waarvoor de schulden zijn aangegaan. Hier geldt hoe lager de ratio hoe beter.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er onzekerheid is of de verstrekte leningen wel allemaal terug zullen worden betaald, wordt onderscheid gemaakt tussen de netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle door de gemeente verstrekte middelen aan deelnemingen, verbonden partijen en hypotheek personeel. Ook hier geldt hoe lager het kengetal hoe beter.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen (het financiële kengetal solvabiliteitsratio), hoe gezonder de gemeente.

3. Grondexploitatie

Het financiële kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse totale gemeentelijke baten. Wanneer een gemeente grond tegen de veel lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht en nu de vraag naar woningen is gestagneerd.

4. Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk van Aalten zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De onroerende zaakbelasting, de rioolheffing en de reinigingsheffing bepalen hoe hoog de woonlasten per gemeente zijn. Woonlasten meerpersoonshuishouden in een jaar worden vergeleken met het landelijk gemiddelde van het vorige jaar en uitgedrukt in een percentage daarvan. Een uitkomst lager dan 100% betekent dus lagere woonlasten dan het gemiddelde van Nederland.

Deze kengetallen geven aan hoe we er als gemeente voor staan. We hebben geen rode blokjes en alles is goed verklaarbaar. Alhoewel het zijn en blijven altijd momentopnames. En dit soort cijfers moeten altijd goed geïnterpreteerd worden. Bijvoorbeeld onze schoolgebouwen bij Twao, extra afschrijvingen en wat met de Nuon-gelden is gedaan, kan vertekende beelden geven. In de toekomst is het interessant om ons door middel van deze kengetallen te vergelijken met andere gemeenten.